

Nyelvpolitikai – nyelvoktatás- politikai helyzetkép

TÉR BEN É S I DŐ BEN

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZOMSZÉDOKRA
ÉS A ROKONOKRA

A többnyelvűség ma – az ET 2012. évi felmérése alapján (Eurobarometer 386.)

FŐ KÉRDÉSEK:

- 1. MILYEN ARÁNYBAN FORDULNAK ELŐ AZ
EGYES NYELVEK IDEGEN NYELVKÉNT AZ EU
TAGÁLLAMAIBAN?**
- 2. MELYIK A 3 LEGGYAKRABBAN VÁLASZTOTT
IDEGEN NYELV AZ EGYES ORSZÁGOKBAN?**
- 3. MI JELLEMZI A NYELVTANULÁS
KÖRNYEZETÉT?**
- 4. HOL HASZNOSÍTHATÓ A MEGSZERZETT
TUDÁS?**

Az Európai Unió többnyelvűségi politikájának érvényesülése

- Cél: a többnyelvű, többkultúrájú Európa elvének átültetése a gyakorlatba (1 + 2 nyelv...)
- Hány nyelvet érint a „több”nyelvűség?
 - Angol (nem anyanyelvként: 38%) – EU munkanyelv
 - Francia (nem anyanyelvként: 12%) – EU munkanyelv
 - Német (nem anyanyelvként: 11%) – EU munkanyelv
 - *****
 - Spanyol (nem anyanyelvként: 7%)
 - Orosz (nem anyanyelvként: 5%) – a volt szovjet érdekövezet országaiban ismert és tanult nyelv

Motiváció és hasznosság

- Munkavállalás
- Tanulás
- Interneten elérhető információk + játékok, filmek
- Nyaralás, barátok
- Szomszédos ország nyelve

- A megszerzett nyelvtudást kb. **60%**-ban csak alkalmoszerűen hasznosítják.
- Mindennapos használat:
 - **1.IDNY: 24%, 2.IDNY: 8%, 3. IDNY: 3%**

A magyar nyelv megjelenése a fentiek alapján

- Az EU hivatalos, de nem munkanyelve
- A tanulás színtere: egyetem, nyelvtanfolyam (középiskolai választható nyelv Zágrábban)
- A tanult nyelvek skáláján: 3-4....7
- A választás oka:
 - egy a finnugrisztika / általános nyelvészet / közép-európai tanulmányok keretében felkínált nyelvek között
 - külföldi egyetemi magyar v. hungarológia szak
 - különlegesség
 - turisztika, barátok, rokonság (származás), magyarországi ingatlan vásárlása és költözés
 - szomszédság (+ kisebbségi nyelv 7 környező országban)

A múlt megkerülhetetlen...

1. a régmúlt: a magyar államnyelv tanítása a nem magyar etnikumú népességnek (19. század)

- **Nyelvpolitikai koncepció:**

- a magyar állam hivatalos nyelvének tanítása szükséges a nem magyar ajkú népesség számára – ezt nyelvi és oktatási törvények garantálják
- nem a nemzetiségi nyelv eltörlése, hanem az államnyelv megtanítása volt a cél

- **Nyelvoktatás-politikai koncepció:**

- a magyar nyelvóra fokozatos bevezetése a közoktatás egyes szintjein;
- később: tartalomalapú oktatás

- **Eredmény:** a célt nem sikerült maradéktalanul elérni

- az 1. MID-módszertani vita kibontakozása (Néptanítók Lapja)
- Tananyagok (tankönyvek, szótárak) létrejötte; vezérkönyvek
- Érdekesség: tájnyelvi közvetítőnyelv; a központi tananyagok helyi adaptációja

MAGYARORSZÁG
NÉPRAJZI TÉRKEPE
A NÉPSZŰRSÉG
ALAPJÁN

SZERKESZTETTE:
GRÓF TELEKI PÁL

CARTE
ETHNOGRAPHIQUE
DE LA HONGRIE
CONSTRUITE EN ACCORDANCE
AVEC LA
DENSITE
DE LA POPULATION

LE COMTE PAUL TELEKI
PROFESSEUR DE GEOGRAPHIE

ETHNOGRAPHICAL MAP
OF HUNGARY
BASED ON THE
DENSITY OF
POPULATION

BY
COUNT PAUL TELEKI
PROFESSOR OF GEOGRAPHY

UNGARNS
ETHNOGRAPHISCHE LANDKARTE
AUF GRUND DER
VOLKSICHTIGKEIT

VON
GRAF PAUL VON TELEKI
PROFESSOR FÜR GEOGRAPHIE

NÁRODOPIŠNÁ MAPPA
UHORSKA
NA ZÁKLADĚ
HUSTOTY LUDŮVEJ

OSTAVIL:
GRÓF PAVEL TELEKI
PROFESSOR ZEMĚPISKA

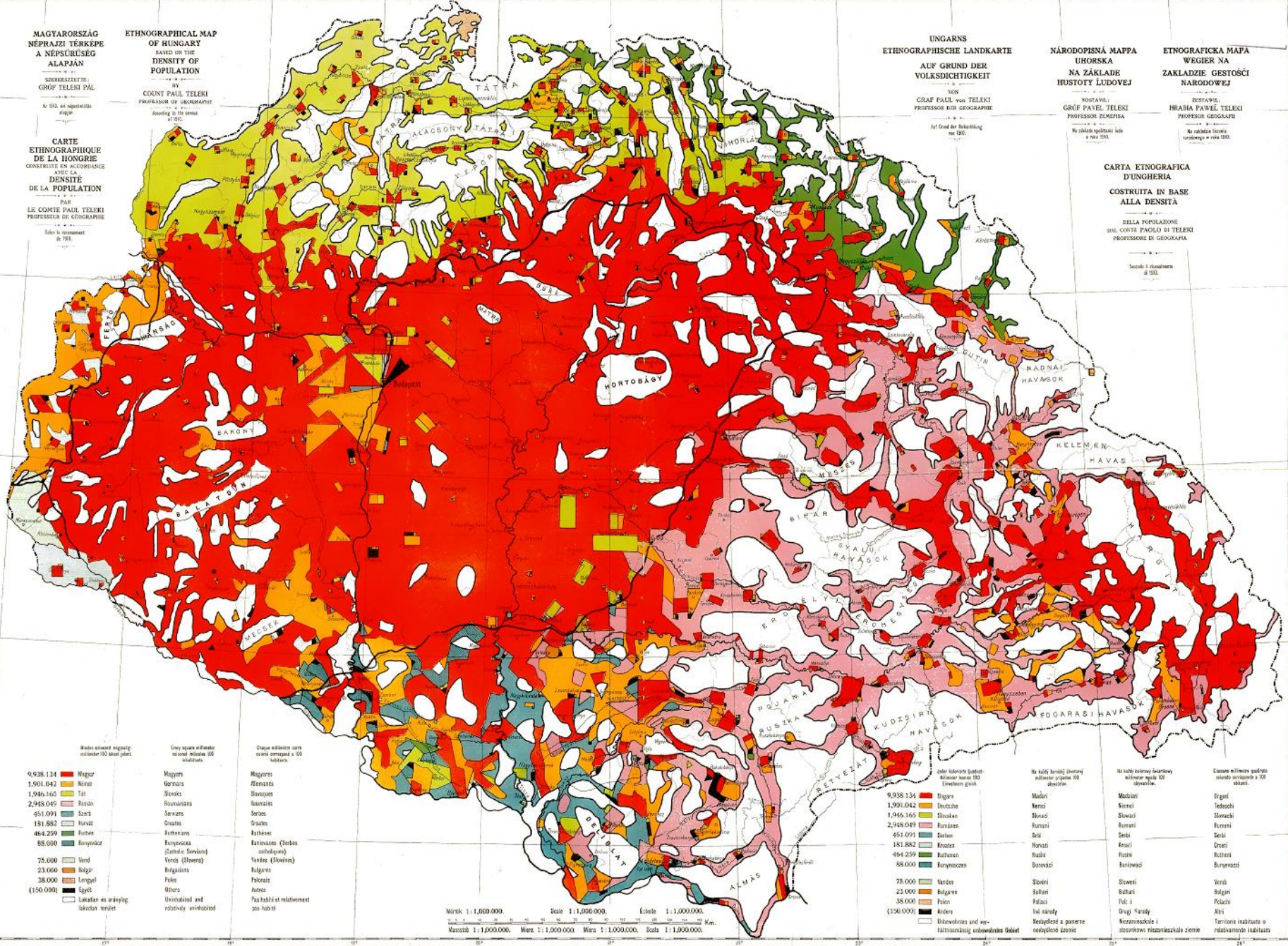
ETNOGRAFIČKA MAPA
WĘGIER NA
ZAKŁADZIE GĘSTOŚCI
NARODOWEJ

ZOSTAWIŁ:
HRABIA PAWŁ TELEKI
PROFESSOR GEOGRAFII

CARTA ETNOGRAFICA
D'UNGHERIA
COSTRUITA IN BASE
ALLA DENSITA

DELLA POPOLAZIONE
DAL COMTE PAOLO DI TELEKI
PROFESSORE DI GEOGRAFIA

Seconda Edizione
1913.

9,938.134	Magyar
1,501.042	Német
1,946.165	Tót
2,948.049	Szlovák
451.091	Szerb
181.882	Korvai
464.259	Rusok
88.000	Bunyevác
75.000	Vend
23.000	Bolgár
38.000	Lengyel
(150.000)	Egyéb
	Lakatlan és alig lakott területek

Magyar
Német
Szlovák
Szerb
Ormai
Rusok
Bunyevác
Vend (Slavon)
Bolgár
Polon
Others
Uninhabited and relatively uninhabited

Magyar
Német
Szlovák
Szerb
Ormai
Rusok
Bunyevác
Vend (Slavon)
Bolgár
Polon
Others
Pop habité et relativement peu habité

Norsk 1:1,000,000. Scale 1:1,000,000. États 1:1,000,000.
Mussó 1:1,000,000. Mera 1:1,000,000. Mera 1:1,000,000. Scala 1:1,000,000.

9,938.134	Magyar
1,501.042	Deutsch
1,946.165	Slowak
2,948.049	Serben
451.091	Korvai
181.882	Rusok
464.259	Bunyevác
88.000	Bunyevác
75.000	Vend
23.000	Bolgár
38.000	Polon
(150.000)	Others
	Uninhabited and relatively uninhabited

Magyar
Német
Slowak
Szerb
Szerb
Korvai
Rusok
Bunyevác
Vend
Bolgár
Polon
Others
Uninhabited and relatively uninhabited

Magyar
Német
Slowak
Szerb
Szerb
Korvai
Rusok
Bunyevác
Vend
Bolgár
Polon
Others
Uninhabited and relatively uninhabited

Egri
Tedesok
Slowak
Szerb
Szerb
Korvai
Rusok
Bunyevác
Vend
Bolgár
Polon
Others
Uninhabited and relatively uninhabited

2. Az átrendeződés időszaka: többségből kisebbségbe – kisebbségből többségbe

- **Nyelvpolitikai koncepciók a nacionalista nyelvvideológia jegyében**
 - Az államnyelv kizárólagossága az új államokban (Csehszlovákia, Románia, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság)
 - A magyar nyelv visszaszorítása a hivatalos szinterekről a magánélet tereire
- **Nyelvoktatás-politika: az államnyelvtudással születni kell!**
 - Hiányzik a módszertan (nem idegen- és nem környezetnyelv); hiányoznak a tankönyvek, tanulói szótárak
 - Türelmetlenség (nyelvvizsga, érettségi, felvételi államnyelven)

3. A következmények:

- A magyar kisebbségnek máig gondjai vannak az államnyelv megtanulásával; nyelvi jogaik visszaszorítását a 19. századi törvényekkel magyarázzák ma is; 2010/11. évi népszámlálás: az asszimiláció és a nyelvcserre felgyorsult
- A magyarországi kisebbségek a nyelvcserre útján vannak (de nem a 19. századi nyelvtörvények miatt)
- A régió nyelvoktatás-politikái nem terjednek ki a szomszéd népek nyelveire
- Ha vannak sikerek, azok nem a nyelvoktatás-politika sikerei

Hol van /lehet helye a „másik” nyelvnek?

- A **közös történelmi múlt** megköveteli a kutatóktól (levéltárosok, történészek, hungarológusok), hogy ismerjék az érintett nyelveket (Eperjes, Pozsony, Zágráb, Eszék)
- Ha a többség egy adott területen kisebbségben van, tanulhatja **környezeti nyelvként** (Jugoszlávia - Újvidék: módszertan, tanárképzés, tananyagok --- a háborúig)
- Hagyományosan vegyes lakosságú területeken **spontán, szinkrón kétnyelvűség** alakulhat ki, amit tudatosan lehet fejleszteni (nyelvtanfolyamok)
- **Pluralista nyelvvideológiára épülő nyelvpolitika**: a többséghez tartozó hivatalnokok, bolti eladók stb. tanulják a kisebbség nyelvét a nyelvi jogok érvényesülése érdekében
- **Gazdasági jellegű motiváció**: közös cégek; munkavállalás a szomszédban

A magyar nyelv jelenléte a rokon népeknél

Nyelvpolitikai háttér:

- Finnugor népek **biztonságban** (finnek, észtek, magyarok) és **veszélyben** (eltérő mértékben, de az összes többi)
- A veszélyeztetett népek és nyelvek az orosz nyelv hatása alatt (egyoldalú kétnyelvűség, kevertnyelvűség; nyelvcsere)
- A finnugor **összetartozás erősítése** (nemzetközi szervezetek, finnugor kongresszusok) – közvetve a helyi nyelv presztízsének hangsúlyozása
- **Szakmai segítség** (vendégprofesszorok, közös kutatások – ELDIA – ösztöndíjak, nyelvi lektorok)
- Finnország és Észtország – a következő előadók és a kerekasztalok témája
- Udmurt Állami Egyetem (hivatalos magyar lektor)
- Mordvin Állami Ogarjov Egyetem (időszakosan, ösztöndíjas egyetemi hallgató tanít)

Időszakosan – helyi nyelvtanárok munkája nyomán:

- Sziktivkar (komik)
- Kudimkar (komi-permjákok)
- Joskar-Ola (marik)
- Hanti-Manszijszk (hantik-manysik)
- Petrozavodszk (karélok)

Végül:

- A nyelvpolitikai környezet jelentősen eltér a két bemutatott magyar mint idegen nyelv tanítási területen;
 - Észak-Európa, Kelet-Közép-Európa, Dél-Európa
 - A volt Szovjetunió, ma Oroszország
- A szomszéd népek esetében a magyarnak történelmi hagyományai vannak
- A finnugor népeknél elsősorban a nyelvcsalád jelenti a magyarnyelv-tanítás hátterét
- A kis finnugor népek esetében közvetve: a nyelvoktatással, a közös kutatásokkal hozzájárulhat a helyi nyelvi identitás erősítéséhez, a finnugorság megéléséhez

Köszönöm a figyelmet!

NÁDOR ORSOLYA

**KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM
BUDAPEST**

nador.orsolya@kre.hu